

El futur de les polítiques de joventut

Olivié Bayón

1. Introducció

69

En aquests cinc apartats s'indiquen algunes de les prioritats que han de marcar el futur de l'agenda política de les polítiques de joventut. Començarem argumentant per què és necessari per al desenvolupament de la nostra societat articular respostes, atendre les especificitats, i ser capaços de generar complicitats amb els joves. Tot i que aquestes polítiques ja tenen 30 anys i estan lligades a la història de la nostra democràcia, hem volgut recordar que al llarg de la història del nostre país el franquisme, amb poc èxit, va intentar adoctrinar una joventut que va ser protagonista de la caiguda del règim franquista.

També, i amb una relació especial a Catalunya, hem volgut explicar dos elements jurídics que són i seran una eina molt útil per les polítiques de joventut. El primer element és l'Estatut d'Autonomia de Catalunya que recull, de manera extensiva, el marc d'actuació de les polítiques envers els joves, i un segon element de futur que serà, si s'aprova al Parlament de Catalunya, la futura Llei de polítiques de joventut.

Aquest apartat, dedicat al futur de les polítiques de joventut, posa una atenció especial als elements emergents dins de la realitat juvenil actual, molt lligada a la globalització. Una globalització que es manifesta a través de nous paradigmes econòmics, multiculturals, tecnològics i que té coses bones i coses dolentes. Per aquesta raó tenim la necessitat de combatre les desigualtats socials i territorials que genera aquest fenomen, especialment entre els col·lectius amb més risc d'exclusió social com són els joves, i a la vegada aprofitar les noves oportunitats que s'obren en la nova societat global.

2. Per què són necessàries les polítiques de joventut?

“Debajo de cada cazadora de cuero hay una piel sensible y late un corazón que sufre”, va dir Xavier Soto que, amb vint-i-dos anys, va ser el diputat al Congrés més jove de la història d'Espanya.

Alguns poden veure en l'autor d'aquesta frase un diputat que defensava la retirada de l'impost de luxe de les guitarres elèctriques o potser la necessitat de donar l'oportunitat a un col·lectiu molt important de joves de poder expressar-se culturalment a l'Espanya postfranquista. Aquesta frase, però, era un toc d'atenció a la classe política perquè actués davant la realitat i la diversitat de la joventut de principis dels vuitanta i que donés respostes.

70 Entorn a aquesta última idea es justifica la necessitat d'abordar l'articulació d'unes polítiques de joventut sòlides.

Tant en l'actualitat com al llarg de la història més recent del nostre país, s'ha cregut necessari desenvolupar polítiques de joventut atenent a tres paradigmes:

- L'exigència de donar resposta a les dificultats que apareixen a la vida dels joves i per a les quals es reclamen solucions
- El reclam dels joves a ser visualitzats per la societat actual com a membres d'un col·lectiu amb una identitat precisa i diversa
- La necessitat de desenvolupar xarxes de comunicació amb els joves i entre el joves

Dit d'una altra manera, dir sí a les polítiques de joventut implica dir sí al primer habitatge, és afirmar que un segment productiu estratègic de la població tingui una ocupació estable, o és apostar per un sistema educatiu reglat i no reglat de qualitat. És també generar oportunitats en un sector demogràficament estratègic d'una societat. És articular accions al voltant dels joves tenint en compte la seva diversitat social, econòmica, ètnica, cultural, sexual i fins i tot la seva vila o ciutat o el seu entorn més proper.

Seguint amb l'argumentació de per què són necessàries les polítiques de joventut, hem de dir que a més de desenvolupar els aspectes bàsics d'una persona, aquestes polítiques també es plantegen si els joves tenen necessitat d'informació específica respecte a la salut, si es necessiten crear espais culturals perquè els joves puguin tenir l'oportunitat de mostrar les seves creacions, o si val la pena fer un esforç per construir una societat més participativa i regenerar la nostra democràcia.

Fer polítiques de joventut és una aposta de present que pot contribuir a donar més oportunitats a les generacions que lideren, i han de liderar, els reptes que planteja la democràcia i la nostra societat global.

Un altre aspecte sobre el qual s'ha de reflexionar a l'hora de fer polítiques de joventut és si les polítiques públiques del nostre país, en matèria d'educació, habitatge, cultura o d'ocupació, perceben els joves com un col·lectiu amb unes necessitats específiques a l'hora d'analitzar, planificar, prendre decisions o presentar iniciatives. La realitat és que sí, però a vegades no amb la intensitat necessària. Potser aquí trobem alguna de les respostes de per què algunes polítiques públiques no arriben als sectors que més ho necessiten.

71

En un altre ordre de coses, tot i que calen millores, és possible trobar el denominat *tractament transversal de la joventut* a molts plans d'acció sectorial de les administracions de tots els nivells, des de l'Administració local fins a la comunitària. És possible veure com als plans de salut, prevenció d'accidents de trànsit, prevenció de drogues, plans d'habitatge, entre d'altres, es recullen accions específiques per als joves. I també es troba aquest tractament sectorial de la joventut a la inversa, a través dels plans de joventut de les administracions.

Crec que les polítiques de joventut han estat pioneres en moltes coses i una ha estat, sens dubte, l'execució de les polítiques transversals. Per posar un exemple similar a l'evolució de les polítiques transversals de joventut, i que il·lustra aquesta aposta per una política envers un col·lectiu concret amb realitats diferents, es troba a les polítiques de gènere. Avui ningú no discuteix que calen unes polítiques específiques i transversals envers una realitat que necessita un tractament transversal com és la lluita contra la violència de gènere. Una lluita on estan implicats, des de les forces de seguretat amb unitats especials, l'Administració de justícia amb jutjats especialitzats en violència domèstica, uns serveis socials amb centres d'acollida temporal i serveis especialitzats d'ajuda a la víctima; a més d'entitats socials, administracions i mitjans de comunicació que s'esforcen per sensibilitzar d'un problema. Un xacra social que l'any 2008, en data de 25 de novembre (dia internacional de l'eliminació de la violència contra la dona), havia arrabassat la vida de 57 dones.

Després de citar aquests exemples que il·lustren com és necessari treballar la transversalitat a l'hora de tractar les polítiques de joventut, també es fa necessària una lectura de la realitat social i econòmica de la diversitat dels joves per adonar-se de la importància d'uniques polítiques sectorials adreçades a ells. Encara que els anuncis de la televisió insisteixin a donar una imatge molt concreta dels joves, la tipologia d'aquest grup comprèn un univers molt divers. Un univers que socialment i sociològicament és

objecte de les polítiques de joventut. Tot i que a l'hora de prioritzar polítiques està claríssim que s'ha de parar una atenció especial als col·lectius amb risc d'exclusió social.

72 No estem descobrint res si diem que el perfil sociològic i les dificultats socioeconòmiques de molts joves necessiten unes estratègies molt concretes en funció de l'edat. Un dels exemples més clars, i potser més extrems, es trobaria en els joves immigrants, no acompanyats, que sobreviuen als carrers de moltes ciutats europees. Tot i que es tracta d'una política d'atenció social, no es pot negar que es requereixen unes estratègies molt definides i especialitzades des del punt de vista social, d'interpretació cultural i idiomàtica, i també del coneixement de la realitat juvenil del país d'origen i del seu entorn més proper.

Un altre exemple que il·lustra la justificació del tractament específic envers els joves des de diverses polítiques es dona en l'àmbit de la salut. Un exemple serien les estratègies de prevenció de salut dels joves entre 12 i 20 anys. Les estratègies de foment d'hàbits saludables en aquesta franja d'edat de ben segur que seran diferents de les estratègies adreçades a aquells no tan joves, per exemple, les persones amb edats compreses entre els 60 i 80 anys.

Dit d'una altra manera, el perill de consumir drogues, la necessitat d'informació sexual o de prevenció de malalties derivades dels tatuatges, no es manifesta amb la mateixa intensitat en uns segments d'edat que en d'altres. En canvi, sí que existeixen necessitats comunes en la promoció d'una alimentació saludable, lluitar contra el tabaquisme o combatre l'alcoholisme, tot i saber que les estratègies de comunicació i les accions haurien de ser diferents.

És a dir, hi ha el que es denomina *una realitat juvenil universal*, que dibuixa amb claredat la necessitat d'unes polítiques de joventut. Un món juvenil que és molt divers i dinàmic socialment, econòmicament i culturalment parlant, i on es detecten, dins del mateix període de la joventut, diferents necessitats. Aquesta realitat fa que moltes accions adreçades als joves tinguin com a usuaris diverses franges d'edat en funció de la política pública que es vulgui tractar, la qual cosa indica que és difícil establir el marc d'actuació de les polítiques de joventut en un període d'edat determinat.

Seguint amb els exemples, en funció de l'edat, ens situem en l'escenari de les polítiques d'emancipació dels joves, que s'emmarquen en una franja d'edat compresa entre els 18 i 35 anys, o les polítiques laborals adreçades als joves, que es donarien entre el

període de finalització dels estudis i l'edat d'iniciar-se en el món laboral; o també les polítiques de prevenció d'addiccions de tota mena, centrades entre els 12 i 20 anys.

Per fer una conclusió d'aquest apartat que intenta argumentar el perquè d'unes polítiques de joventut, citaria la definició que fa Pep Montes al llibre *Polítiques locals de joventut* sobre el què són les polítiques de joventut:

S'adrecen a tots els joves i atenen totes les temàtiques que els afecten a partir d'un bon coneixement de la seva realitat i d'una activa capacitat d'interlocució amb ells.

L'opinió dels joves i les seves necessitats objectives defineixen els continguts de les polítiques, que són elaborades i executades per professionals especialitzats, organitzats en unitats tècniques o departaments que compten amb recursos econòmics, humans i infraestructurals propis. Aquests departaments basen el seu treball en criteris tècnics propis i diferenciats dels de la resta de departaments de l'Administració pública.

Així, executen de manera directa i exclusiva tots aquells programes i actuacions que fan referència directa a la condició juvenil, i cooperen amb els altres departaments a través d'una estructura de treball transversal per desenvolupar els programes i les actuacions que volen incidir en les condicions de vida dels joves.

En la seva relació directa amb els joves, i per a cadascun dels seus àmbits de treball, les polítiques de joventut informen i orienten els joves sobre qualsevol temàtica del seu interès, els deriven cap a departaments sectorials especialitzats quan és necessari, els fan un acompanyament intens per donar-los suport al llarg dels processos que els duen a resoldre els seus problemes o a assolir els seus objectius, els ofereixen múltiples serveis de manera directa i programen tota mena d'actuacions i activitats públiques destinades a impulsar i promoure el desenvolupament dels seus interessos i projectes personals i col·lectius.

3. Una mica d'història i de present de les polítiques de joventut

En un moment en què s'està treballant per a la recuperació del conjunt de la memòria històrica del nostre país, és interessant esmentar breument el tractament que els joves han rebut per part de les administracions, des de finals de la Guerra Civil fins els primers anys de la democràcia. També seguint aquesta línia argumental, se citaran breument els elements més recents de les polítiques que aquest any 2009 fan 30 anys d'existència.

3.1 Postguerra

Des de l'acabament de la Guerra Civil fins als primers anys de la transició, l'Administració franquista va intentar, amb poc èxit, articular un moviment de control social i promoure l'adhesió ideològica dels joves al règim.

74

La joventut havia viscut amb la seva pròpia pell el triomf dels radicalismes, i la fi de la Guerra Civil obria un període de persecució i exterminació de qualsevol resistència a la denominada *Espanya vencedora*. Parlar de joventut com avui entenem el concepte era difícil. Com passa sempre en totes les societats que viuen les situacions extremes de la guerra i la postguerra, els testimonis destaquen sempre que "no van poder ser joves; que, de cop, els esdeveniments van convertir-los en adults".

Després de la Guerra, el règim franquista va intentar articular sistemes d'adhesió inspirats en els règims totalitaris d'Itàlia i Alemanya. El front de joventuts, la secció femenina i el sindicat d'estudiants universitaris eren organitzacions creades a tal efecte. Les seves principals activitats eren la desmobilització social, l'apologia del franquisme, l'organització del denominat *servei social femení*, les activitats extraescolars, la pràctica esportiva i l'excursionisme.

Diversos autors destaquen que l'impacte real d'aquestes organitzacions en la societat espanyola va ser escàs. Fins i tot hi ha estudis que assenyalen que només el 5% dels joves de l'època militava en alguna de les organitzacions juvenils. Les prioritats de la generació que va viure aquesta situació eren aleshores la supervivència davant la repressió dels vencedors i les penúries de la postguerra.

Després de la caiguda de Hitler i Mussolini a la dècada dels 50, el règim franquista va començar a maquillar les seves essències falangistes per començar a declarar-se essencialment catòlic, o el que molts historiadors diuen "un gir cap al nacional catolicisme".

En aquesta fase de la història del nostre país, el contacte de l'Església amb els joves es va articular a través de les seves ordres religioses. Aquestes organitzacions disposaven d'una àmplia xarxa de centres, i tenien encomanada la tasca de la vigilància i inspecció del sistema d'ensenyament de primària i secundària.

3.2 Arriben els anys 60

Als anys 60 del segle XX, s'han de destacar alguns elements rellevants per entendre les tendències dels canvis dins la joventut espanyola. Un d'aquests elements de canvi de tendència es va produir dins l'ensenyament. L'educació pública del règim es va igualar en pes numèric a la religiosa. Els vents de llibertat d'Europa van arribar de manera lleu a l'Espanya franquista. Tot i així, la irrupció d'una moda i uns estils culturals diferents, i un cert desenvolupament econòmic, van afavorir la tendència d'avançar cap a una secularització de la societat del moment.

75

Aquests eren els anys dels plans de desenvolupament, i en aquest context econòmic i social, hi van haver dos elements destacats d'aquella joventut: la incorporació al món laboral sense drets socials i el seu protagonisme a l'oposició política a la dictadura.

La prioritat del sistema educatiu d'aquesta època era fer que la joventut fos la mà d'obra submissa d'una economia industrial puixant. Es necessitaven tècnics, la prioritat era la formació per a una indústria poc qualificada.

Aquesta economia industrial incipient va tenir com a protagonistes uns joves que treballaven per sous baixos, que van emigrar des de les zones rurals de tota Espanya a Madrid, Catalunya i al País Basc.

Es pot afirmar que els joves de finals dels anys 60 i principis dels 70 del segle passat, per motius diferents a altres èpoques, van ser "emancipats sobrevinguts" per convertir-se en treballadors o en immigrants, sacrificant l'oportunitat de poder formar-se a altres nivells.

Aquests joves que eren treballadors, altres que estaven vinculats als moviments veïnals, als esplais, al món cultural, i els universitaris van ser claus en la lluita contra el règim franquista durant la transició. Encara que les cròniques i algunes cançons només destaquen els joves universitaris al més pur estil de la Sorbona, la gran massa de la lluita organitzada estava formada pels treballadors de les ciutats industrials.

També s'ha de destacar l'acció dels moviments cristians de base, que als locals de les parròquies acollien gran part del moviment associatiu juvenil emergent de l'època.

3.3 30 anys del naixement de les polítiques de joventut

Amb la transició democràtica i els primers ajuntaments, una generació de dirigents joves van ser els protagonistes dels canvis polítics i socials. Alcaldes i regidors, sobretot entre els partits d'esquerra, van entrar a les noves institucions democràtiques per liderar el camí de la consolidació de la democràcia.

76

Amb l'aprovació de la nostra Constitució va consolidar-se l'objectiu de dotar-se d'un Estat de dret en què, entre altres moltes coses, es van marcar uns principis rectors de la política social i econòmica.

Respecte als joves, la Constitució va fer un mandat clar encaminat a promoure que aquest col·lectiu participés en el desenvolupament polític, social, econòmic i cultural de la nova societat espanyola.

La cristal·lització de les primeres institucions que van desenvolupar polítiques per als joves provenien del naixement dels primers ajuntaments democràtics i de l'articulació de l'Estat de les autonomies. Les noves institucions democràtiques van començar a dissenyar accions en un clima ple d'incerteses i il·lusions. Incerteses per la consolidació de la democràcia i la situació econòmica, i il·lusions per fer un país modern i europeu. Aquesta aspiració tenia implícita la consolidació d'un Estat del benestar on les polítiques de joventut en formessin part.

Eren uns moments on els primers ajuntaments democràtics van haver de donar resposta a les necessitats més bàsiques dels seus ciutadans. L'atur, els equipaments socials i les infraestructures bàsiques van ser els primers objectius dels alcaldes i alcaldesses. I amb els primers ajuntaments democràtics, les primeres regidories de joventut, i també els seus primers plans de joventut, van adquirir importància estratègica en el marc de les polítiques públiques municipals. Les regidories i algunes entitats prestadores de serveis van néixer per atendre els problemes estructurals del jovent de l'època. Es pot afirmar que, en aquest moment, comencen a desenvolupar-se les polítiques de joventut com avui es coneixen.

Amb el pas dels anys, les polítiques de joventut van anar creixent a mesura que creixia el denominat *Estat de benestar*, juntament amb les polítiques de serveis personals i socials.

Durant els primers anys de la transició a Catalunya, els moviments juvenils, futurs líders de les polítiques de joventut, compartien moltes de les reivindicacions d'aquella època.

La sequera de llibertats va evidenciar-se en unes exigències dels drets fonamentals de la joventut i algunes altres que avui poden semblar normals, com el dret a vot als 18 anys. Aquest últim aspecte va ser viscut amb molta por des de la dreta catalana i espanyola, atenent a la clara tendència ideològica de la joventut de principis dels anys 80 del segle passat.

Una bona referència dels debats d'aquesta etapa es pot veure als acords del Primer Congrés de la Joventut Catalana, on van participar les principals entitats i persones destacades dels moviments juvenils del moment.

77

Als anys 80, al conjunt de les administracions catalanes, i molt especialment des dels municipis d'esquerres, es van començar a estructurar amb força les primeres regidories de joventut. Tot i que no pot generalitzar-se, la dotació pressupostària de les regidories que comptaven amb tècnics de joventut va anar creixent a mesura que la despesa municipal anava guanyant pes. Uns dels referents a Catalunya i a Espanya serà, sens dubte, l'Ajuntament de Barcelona.

Els denominadors comuns de les accions i actuacions, principalment des dels municipis, van ser el foment de la participació democràtica, el suport a la creació i la lluita contra l'atur. Unes accions que van tenir un suport molt important en l'àmbit tècnic i pressupostari des de la Diputació de Barcelona.

La Generalitat de Catalunya va crear, al 1980, la Direcció General de Joventut, que tenia com a principal missió la consolidació d'un teixit associatiu i, molt especialment, dels moviments catòlics del lleure infantil i juvenil. Aquesta relació amb el món associatiu també es va fer palesa amb la potenciació del Consell Nacional de la Joventut, que es va crear l'any 1979, i que es va veure plenament reconegut com un òrgan consultor l'any 1985, amb la llei que regula el Consell Nacional.

La Direcció General va anar creixent, fent mutacions de personalitat jurídica i sent nòmada per diferents departaments de la Generalitat, però sempre amb l'objectiu de donar suport als joves de Catalunya. Cal dir que a mitjans dels anys 80 del segle passat va néixer un dels productes més coneguts pels joves de Catalunya, el Carnet Jove, per oferir serveis de descompte i avantatges per a un públic d'edats compreses entre els 14 i els 29 anys.

Als anys 90, a Catalunya, es va fer un esforç per abordar les polítiques de joventut des d'una perspectiva interdepartamental. En el cas de l'Administració catalana, aquest

fet va implicar la participació de més departaments en la recerca de solucions pels problemes dels joves, i va superar un model que principalment apostava per donar servei a les entitats del lleure infantil i juvenil.

78 Des de l'Ajuntament de Barcelona i des d'altres municipis, principalment de l'àrea metropolitana, es van impulsar els anomenats *Projectes Joves*. Aquests projectes anaven més enllà de l'anàlisi interdepartamental descriptiva, i es van utilitzar per impulsar complicitats dins de les administracions i per dissenyar accions envers els joves.

Una de les crítiques d'aquesta època va ser la pròpia transparència del plans. Es van generar plans interdepartamentals des del punt de vista teòric i metodològic molt potents, però amb una aplicació desigual en la seva execució (aquesta dinàmica encara és vigent). Totes aquestes bones intencions, amb molts èxits remarcables, van quedar ofegades per la crisi econòmica de principis i mitjans dels anys 90 del segle passat.

Des de finals del segle XX i principis del segle XXI hi ha, a gran part de Catalunya, estructures públiques i privades, molt consolidades en l'àmbit tècnic i pressupostari, que treballen en la prestació de serveis i programes adreçats als joves.

S'ha de dir també, des del punt de vista teòric, i amb algunes accions encertades, que s'està tornant a posar sobre la taula l'impuls sobre accions orientades a promoure les polítiques de joventut.

El discurs de les polítiques afirmatives liderat per la Diputació de Barcelona (l'últim, durant el període 2005-2007), juntament amb la presentació del Pla Nacional de Joventut de Catalunya per part de la Generalitat de Catalunya (l'últim, durant el període 2007-2010), han estat elements cabdals en la configuració d'estratègies de suport als joves del país. Les primeres, centrades en l'afirmació de la cultura i la denominada *condició juvenil*; i la segona, fent incís en una metodologia que impulsa recursos per fomentar l'emancipació i la participació dels joves.

Però, per fer justícia, s'ha de dir que hi ha molts ajuntaments a Catalunya que, fruit de l'experiència de la dinamització sociocultural, de les polítiques d'ocupació i de l'àmplia xarxa de punts d'informació juvenil, a finals dels anys 90 del segle XX van anar aplicant diferents models i desenvolupant experiències concretes per i amb els joves, que han anat generant programes de participació i serveis als joves i que són una rica borsa de bones pràctiques en els temps actuals.

3.4 Ara què tenim

Veure l'evolució dels actors és una manera de percebre el paper de les polítiques de joventut avui a Catalunya. En grans blocs es poden fer quatre diferenciacions d'actors: els públics, el tercer sector, el moviment juvenil i també el sector privat.

Des del punt de vista de l'agenda política, totes les administracions incideixen en l'emancipació dels joves, fent una menció especial en les polítiques d'habitatge, ocupació i ensenyament. Altres temes a destacar són la preocupació per la falta de compromís per les causes col·lectives i la participació i, de manera més testimonial, la promoció dels joves creadors.

Respecte al primer bloc hi ha una diversitat d'administracions públiques, a diferents nivells, que treballen al territori i que moltes vegades ho fan duplicant serveis.

A escala internacional es troben les institucions vinculades a l'ONU com l'OMS, l'OIT i alguns grups de treball que analitzen de manera global la situació dels joves del planeta, que representa el 18% de la població mundial. Per exemple, l'última publicació de l'ONU en matèria de joventut es titula *World Youth Report (2007)*. En aquest informe, les dades apunten que l'educació no és un element per sortir de la pobresa.

A escala europea, els diferents actors públics tenen dins de la seva agenda política la preocupació per l'evolució demogràfica de la població, que tendeix a l'envelliment, la implicació dels joves en la vida pública, els efectes derivats de la globalització i la futura integració de nous països a la Unió Europea.

Aquesta preocupació ha animat a les institucions europees a desenvolupar polítiques al voltant de la formació i la mobilitat, l'ocupació, la integració social, la lluita contra el racisme i la dotació de recursos per a l'autonomia pels joves de la Unió Europea.

A escala estatal destaca el nou Ministeri d'Igualtat (2008), que integra les polítiques encaminades a fer efectiva la igualtat en la societat espanyola, i que engloba la Secretaria General de Polítiques d'Igualtat, la Delegació Especial per a la Violència de Gènere, l'Institut de la Dona i l'Institut de la Joventut.

Pel que fa a polítiques de joventut, les competències en l'àmbit estatal són escasses ja que fa anys que va culminar el traspàs d'aquesta competència a les comunitats autònomes. Tot i així, l'agenda política de l'INJUVE (2008) inclou diverses actuacions

en aquest àmbit: desenvolupa programes de suport econòmic a les CA; representa Espanya a les institucions internacionals; promou programes d'abast nacional adreçats als joves en matèria de mobilitat internacional, cooperació, suport a joves creadors, i impulsa plans directors amb altres ministeris.

80 Respecte a l'Administració catalana, actualment la Secretaria de Joventut (2008), adscrita al Departament d'Acció Social i Ciutadania, dóna suport al moviment associatiu i els municipis i desenvolupa programes d'ajuda a joves creadors, cooperants i promou l'emancipació dels joves.

Finalment, es troben les administracions municipals que, territorialment, han configurat i configuren una xarxa privilegiada d'execució de les polítiques de joventut. Una xarxa que no existeix com un ens propi, però que actualment s'està estenent a través de plans de joventut arreu de Catalunya. L'any 2006 hi havia 526 plans locals de joventut. Els plans de joventut són, sens dubte, una eina de treball que permet fer polítiques integrals de joventut des de la proximitat municipal. Són instruments que responen a les circumstàncies pròpies de cada realitat (independentment de la mida del municipi) i que donen cobertura i sentit a les polítiques de joventut.

Un segon grup d'actors es trobaria a l'anomenat *tercer sector*. Per tercer sector s'entén 'el conjunt d'organitzacions que tenen finalitats d'interès social i sense ànim de lucre'.

Segons dades del *Llibre Blanc del tercer sector cívic* (2002) hi ha 5.600 entitats agrupades en federacions i confederacions que tenen 155.000 voluntaris/es, 52.000 persones contractades i representen l'1% del PIB català. Un dels punts febles del tercer sector és que està principalment finançat per la mateixa Administració pública i que ofereix serveis ja prestats per aquesta administració.

Les finalitats de les entitats del tercer sector estan vinculades a la millora de l'entorn social. Es poden trobar organitzacions en camps molt variats, com per exemple medi ambient, cultura, lleure i joventut, activitats socials, lluita contra la pobresa i l'exclusió social, cooperació internacional, etc.

A Catalunya, pel que fa a entitats juvenils, el tercer sector té un pes relativament baix. S'ha de dir que, actualment, el tercer sector juvenil està liderat per les fundacions de les entitats de lleure infantil i juvenil, que han estat capaces de desenvolupar un projecte social i educatiu molt important arreu de Catalunya.

Unes altres entitats, més modestes però amb un treball social molt destacat, serien les entitats integrades principalment per joves que ofereixen serveis als estudiants, suport al treball social amb joves en risc d'exclusió social o vinculats a programes de justícia juvenil.

El tercer bloc important d'actors de les polítiques de joventut el formen els moviments juvenils. Uns moviments que per la idiosincràsia dels seus components, ja que un dia deixen de ser joves, tenen variacions molt brusques d'activitat al llarg de la seva existència. Per aquest motiu, és necessari tenir un tercer sector juvenil fort que doni continuïtat a iniciatives socials que donen molt valor afegit a la societat catalana com serien per exemple: els moviments estudiantils, els sindicats de joves, les entitats de lleure infantil i juvenils, solidaritat, voluntariat, els grups de joves que s'organitzen al voltant de la cultura i l'esport o els que dinamitzen el seu municipi.

81

Tot i la imatge del jove "pasota", hi ha referents positius de com milers de joves que participen en accions socials i voluntàries són capaços de canviar o millorar les coses. Vaig tenir la sort, com a secretari general de Joventut i durant sis mesos, de visitar més de cent municipis on hi havia exemples de joves que creien i volien ser protagonistes d'accions solidàries o comunitàries, de millora de la seva vila o ciutat.

Per tancar aquest bloc, només cal dir que si es fa una lectura dels últims estudis que parlen de participació i joventut, se'n pot extreure tot un seguit de conclusions. Algunes d'aquestes caracteritzarien els joves del territori espanyol com els menys interessats per la política de la UE. Altres trets a destacar serien el tarannà hedonista i individualista del jovent, el poc interès per les qüestions col·lectives i per la participació activa en la societat.

Tot i així, altres investigacions, promogudes sobretot per l'INJUVE, donen algunes dades més optimistes sobre la joventut espanyola, com ara la bona valoració de les causes de justícia social i solidaritat, la tolerància a l'homosexualitat, el pacifisme i el rebuig a la violència.

Un altre apunt interessant és el realitzat per la publicació del Consell Nacional de la Joventut de Catalunya, titulada *186 propostes per a l'associacionisme juvenil* (2002), on s'apunta que "La cultura participativa encara se'n ressent. Ens costa trobar models i criteris que des de tots els àmbits de la nostra societat ajudin a incrementar el nombre i la qualitat de la vida associativa. Tenim una democràcia amb un perfil baix"(SERRANO I BLANQUER, 2002).

Per finalitzar, és important recordar el paper del sector privat en les polítiques de joventut. Els actors privats veuen en els joves un potencial econòmic de present i de futur. Actualment, els projectes més actius estan principalment focalitzats en les caixes i els bancs, els mitjans de comunicació i empreses vinculades a l'oci, que van generant productes atenent a la predisposició a consumir d'aquest col·lectiu. Moltes vegades, en la difusió d'aquests productes es compta amb la col·laboració d'institucions públiques o del tercer sector.

82

El mecenatge privat en les polítiques de joventut és molt testimonial, encara que algunes fundacions i entitats financeres han col·laborat en iniciatives de suport al foment de l'ocupació, a la formació i la mobilitat internacional dels joves. Evidentment, hi ha hagut una participació superior per part de les caixes d'estalvi, a causa que un dels seus vessants està orientat a l'obra social.

L'exemple més significatiu d'implicació del món privat en les polítiques de joventut es troba en el Carnet Jove. Un carnet del qual avui en dia en gaudeix el 40% dels joves de Catalunya i que es pot utilitzar a quaranta-un països europeus integrats a l'entitat privada *European Youth Card Association (EYCA)*.

L'èxit del Carnet Jove es deu a ser el primer producte generalista que oferia serveis i descomptes. També va ser una aposta institucional de les CA i de la implicació en la tramitació de la xarxa d'entitats financeres.

Cal destacar que els altres bancs i les caixes estan, des de fa uns anys, fomentant els carnets universitaris i altres carnets joves, no federats a l'EYCA, que entren en una competència per captar futurs usuaris i serveis.

Un altre element estratègic dins del sector privat són els mitjans de comunicació. S'ha de dir que la relació entre mitjans i joves es pot qualificar d'amor-odi. Una mostra d'això és que si es fa una lectura de les notícies de l'any, s'aprecia que una bona part de les informacions més destacades dels mitjans de comunicació respecte als joves són les que tenen joves com a protagonistes d'aldarulls, accidents de trànsit o *del botellón*. En canvi, els mateixos mitjans als seus anuncis publicitaris utilitzen la cara amable de la gent jove.

Per acabar, s'hauria de destacar el paper clau de les empreses vinculades a l'oci. Els joves en són grans consumidors atenent a la disponibilitat de temps i a un relatiu poder adquisitiu. En l'àmbit de l'oci, les polítiques de joventut tenen molt a dir pel que fa a la provisió de serveis.

Exemples de la col·laboració entre sector privat i públic en aquesta matèria podrien ser a) algunes experiències com les que van fer diversos locals de discoteques de Sabadell per promocionar aquests espais sense alcohol; b) la promoció del preservatiu entre els joves que fan algunes multinacionals del sector, o c) la signatura de convenis amb entitats financeres de crèdits tous per a l'accés a l'habitatge, la creació d'empreses o ampliació d'estudis.

Per finalitzar aquest capítol, que ha analitzat de manera sintètica la història de les polítiques de joventut, només es pot remarcar que la voluntat de desenvolupar serveis per a la millora social dels joves va lligada al naixement de l'Espanya democràtica. També es destaca el paper clau dels ajuntaments democràtics en la consolidació dels serveis adreçats als joves, i que el present i el futur d'aquestes polítiques dependrà del grau de desenvolupament que es vulgui donar a l'Estat del benestar i del grau de compromís que es vulgui prendre amb la generació que ha de liderar els reptes de present i de futur. Per a aquest objectiu es compten amb molts aliats. Els agents públics, juntament amb els privats, poden fer possible les polítiques de joventut i els projectes de progrés i de justícia social.

4. Un paraigua per a les polítiques de joventut. Els joves i l'Estatut

Per definir el tipus de polítiques de joventut a Catalunya durant les properes dècades, hi ha tres aspectes bàsics a tenir en compte. Aquests elements són el social, el material i el normatiu.

El primer factor a tenir en compte és percebre la realitat dels joves a Catalunya i la seva interacció en un món cada vegada més petit i global. El segon és pensar en la fortalesa i l'aposta del moviment associatiu i les institucions per fer realitat els drets dels joves. I un tercer punt, ineludible a Catalunya, és la norma que defineix el model de país que es vol, com és l'Estatut d'autonomia, i que en el seu redactat recull els elements bàsics del futur de les polítiques de joventut.

Aquest apartat vol defensar l'idea que el nou Estatut d'Autonomia de Catalunya (2006), a diferència de l'anterior, és una norma on apareixen molts elements configuradors de les necessitats essencials de diversos col·lectius, com són els infants, la gent gran, les dones, les persones amb discapacitats i també, molt especialment, els joves i les polítiques d'emancipació. L'Estatut atorga als joves una protecció segons les seves necessitats especials i és un paraigua de referència pels diferents actors que a Catalunya desenvolupen polítiques de joventut.

Tot i així, abans de l'actual Estatut ja hi havia precedents per entendre quina és l'aposta de les polítiques de joventut a Catalunya, reflectides al Pla Nacional de Joventut de Catalunya, i que es van recollir a l'Estatut d'Autonomia. És important saber que les dues línies bàsiques d'aquest Pla, que són l'emancipació i la participació, van constituir la base per elaborar els continguts en matèria de polítiques de joventut de l'Estatut d'Autonomia.

- 84 Una prova de com es recullen les línies de treball de l'emancipació i la participació envers els joves és l'article 40.4 del nou Estatut (2006), emmarcat dins del capítol que parla de principis rectors, i que obliga les administracions públiques catalanes a actuar en aquests àmbits tan importants per als joves. Aquest article literalment diu que: "Els poders públics han de promoure polítiques públiques que afavoreixin l'emancipació dels joves, facilitant-los l'accés al món laboral i a l'habitatge per tal que puguin desenvolupar llur propi projecte de vida i participar en igualtat de drets i deures en la vida social i cultural"(2006).

Després de la lectura d'aquest article es pot dir que es té una primera idea de quin és el model de les polítiques de joventut a Catalunya. De fet, a l'articulat es pot entendre que a Catalunya es treballen els tres models clàssics descrits per la literatura de polítiques de joventut participatives, les afirmatives i de transició.

Els antecedents legislatius a textos com la Constitució Espanyola o el mateix Estatut d'Autonomia de 1979 no s'havien implicat tant com el text actual. Es pot afirmar que s'ha passat d'un articulat telegràficament simbòlic, que només buscava la participació dels joves, a un compromís més actiu cap a les polítiques actives de joventut.

Per tant, el nou Estatut, davant les dificultats dels joves per integrar-se en la societat com a ciutadans a tots els efectes, inclou el dret a polítiques que en facilitin l'emancipació, com les d'habitatge i les de treball, i per tant, el nou Estatut contribueix a l'accés dels joves a la ciutadania plena.

A banda del que estableix l'article 40.4 sobre l'afavoriment dels processos d'emancipació dels joves, el nou Estatut inclou un article específic sobre el que ha de fer l'Administració catalana en matèria de polítiques de joventut. Totes les actuacions en aquesta matèria estan recollides en l'article 142 titulat *Joventut* (Estatut d'autonomia de Catalunya, 2006).

Aquest article, dividit en dos punts, aclareix el paper de la Generalitat en aquest assumpte. D'una banda descriu quines són les competències exclusives en matèria de

joventut i, de l'altra, dóna un paper a la institució en una matèria tan transcendent com són les relacions internacionals.

Les competències exclusives en matèria de joventut, com diu l'article 142 al primer punt (Estatut d'Autonomia de Catalunya, 2006), són:

- *el disseny, l'aplicació i l'avaluació de polítiques, plans i programes destinats a la joventut*
- *la promoció de l'associacionisme juvenil, de les iniciatives de participació de la gent jove, de la mobilitat internacional i del turisme juvenil*
- *la regulació, la gestió, la intervenció i la policia administrativa d'activitats i instal·lacions destinades a la joventut*

85

En el segon punt es garanteix també l'acció exterior de la Generalitat en aquesta matèria. Aquí, tot i que literalment diu (Estatut d'Autonomia de Catalunya, 2006): "Correspon a la Generalitat la subscripció d'acords amb entitats internacionals i la participació en aquestes en col·laboració amb l'Estat o de manera autònoma, si ho permet la normativa de l'entitat corresponent, i en tot cas la tramitació de documents atorgats per entitats internacionals que afectin persones, instal·lacions o entitats amb residència a Catalunya, respectant la legislació de l'Estat", està aclarint una matèria que és i serà estratègica a les polítiques de joventut, ja que permet treballar la mobilitat internacional i el turisme juvenil.

Fins ara s'han vist els articles que es podrien definir com articles *stricto sensu* dedicats a la definició de les polítiques de joventut. Però cal dir que el text legislatiu té altres fragments que parlen dels joves i de les polítiques adreçades a afavorir l'emancipació.

L'exemple més clar és l'accés a l'habitatge. Tot i que aquest llibre conté un magnífic capítol dedicat a l'habitatge, s'ha de recordar que es tracta d'un dels principals problemes dels joves de Catalunya i del conjunt de l'Estat espanyol. Per aquest motiu no és estrany que el nou text estatutari proclami el compromís dels poders públics per adoptar les mesures que afavoreixin l'accés a l'habitatge de tothom.

La capacitat es concreta en un article de competències. Concretament l'article 47 (Estatut d'Autonomia de Catalunya, 2006), allà on diu: "Els poders públics han de facilitar l'accés a l'habitatge mitjançant la generació de sòl i la promoció d'habitatge públic i habitatge protegit, amb una atenció especial pels joves (...)".

D'altra banda, també en matèria d'habitatge, l'article 137 (Estatut d'Autonomia de Catalunya, 2006) fa referència a:

- la possibilitat de regular la superfície dels pisos de protecció oficial;
- la promoció pública d'habitatges;
- la regulació administrativa del comerç d'habitatges (intermediació i compravenda);
- les normes tècniques, la innovació tecnològica i la sostenibilitat;
- les normes d'habitabilitat dels habitatges i la normativa sobre conservació i manteniment.

86

Totes aquestes noves competències exclusives són les que ajudaran a facilitar l'accés dels joves a l'habitatge. A l'exemple de l'habitatge el segueix un altre element clau de les polítiques d'emancipació com és el treball.

En definitiva, si es fa una lectura transversal de l'Estatut d'Autonomia (Estatut d'Autonomia de Catalunya, 2006), es trobaran molts elements estratègics per al futur de les polítiques de joventut, com ara les polítiques educatives (art. 21), universitàries i de recerca (art. 172 i 158), de salut (art. 23), culturals (art. 22), drets dels menors a una atenció integral (art. 17), la participació (art. 29), relacions amb Europa (art. 184), etc.

Tot aquest marc d'actuació, que incideix de manera tan específica en els joves catalans, reforça de manera sistemàtica les polítiques de joventut que es fan a tot el país i impulsa la feina que es desenvolupa al conjunt d'entitats i administracions públiques.

Amb aquesta lectura transversal del nou Estatut d'Autonomia es pot afirmar que s'hi defineix, en tota la seva extensió, en què consisteixen les polítiques de joventut a Catalunya. S'hi estableix la pauta a seguir en aquest àmbit, que aposta per la integració dels tres models definits en l'àmplia literatura de les polítiques de joventut, com: el model de transició i el model de les polítiques afirmatives, que també recull l'objectiu de treballar perquè els joves catalans siguin més participatius.

Dit d'una altra manera, es pot afirmar que l'Estatut català integra tres formes de veure i treballar les polítiques de joventut (des de les polítiques de participació, les accions facilitadores a la transició a la vida adulta, fins a les denominades *polítiques afirmatives de joventut*).

Una explicació adient per entendre els dos últims conceptes és la definició que dona la publicació *Debats i Lectures sobre polítiques de joventut* (LLOPART, I. i SERRACANT, P., 2004). La publicació defineix dos models: les polítiques de transició i les afirmatives:

“Les polítiques de transició s’han d’entendre com el procés d’adquisició dels recursos que permeten als individus controlar les seves vides: l’etapa de transició cap a la vida adulta. Les polítiques de joventut han d’ocupar-se d’aquells aspectes que afavoreixen la transició de la gent jove a la vida adulta (com per exemple treball, habitatge, formació)”(Llopart I. i Serracant P. 2004).

87

Així, les àrees de joventut hauran de coordinar les accions que permetin modificar la seva posició social, com són l’educació, l’habitatge o el treball. En aquest model es prioritzen més les actuacions destinades al camp econòmic i social que no pas les del camp vivencial i cultural. És per això que les polítiques de transició estan més centrades en els aspectes nuclears que no pas en els perifèrics (LLOPART, I. i SERRACANT, P., 2004) .

En canvi les polèmiques polítiques afirmatives de joventut es defineixen com:

Les polítiques que s’han d’ocupar només d’allò que és propi de la gent jove, polítiques explícites de la cultura juvenil, de la identitat i l’oci, i han de deixar per a les polítiques més generals els afers que pertocuen a la plena ciutadania dels individus o que afavoreixen l’emancipació del col·lectiu. Així, des de les àrees de joventut cal fer intervencions pensades específicament per a la gent jove. Partint d’aquest principi, s’estableixen com a eixos vertebradors de les polítiques de joventut l’experimentació, la creació, la mobilitat i la ciutadania (LLOPART, I. i SERRACANT, P., 2004).

Amb l’objectiu de no caure en definicions maximalistes, la praxi dels gestors de les polítiques de joventut en el seu dia a dia es troben, en realitat, amb una conjugació d’aquest dos models, tant l’emancipador com l’afirmatiu.

Cal dir que les polítiques de joventut adreçades a la població menor de 20 anys aposten de forma prioritària per les polítiques afirmatives abans esmentades. En canvi, la població major de 25 anys és potencialment més usuària, de manera prioritària, de polítiques de transició.

Finalment, també, cal dir que l’Estatut recull la necessitat de treballar per la participació de la joventut a la societat recollint la idea de la joventut com a ciutadania plena. Seguint amb la publicació (LLOPART, I. i SERRACANT, P., 2004), el concepte de *joventut* com a *ciutadania plena* es podria descriure com:

La joventut és una etapa de ciutadania, en què les persones adquireixen i posen en pràctica els drets i deures socials. La joventut és el procés a través del qual cada persona

defineix el seu projecte vital dins el marc social. En el context actual (caracteritzat per la precarietat laboral, les dificultats d'accés a l'habitatge, l'afebliment de la protecció social, etc.) hi ha una major diversitat de trajectòries i, al mateix temps, majors dificultats per posar en pràctica l'exercici de la plena ciutadania. Per tant, la qüestió de fons no és tant aconseguir la independència, sinó poder accedir als recursos socials, polítics, econòmics i culturals necessaris per exercir la ciutadania (LLOPART, I. i SERRACANT, P., 2004).

88

Tot i les definicions de la publicació (LLOPART, I. i SERRACANT, P., 2004), s'ha de destacar que per dur a terme tots aquests drets, no només calen mandats estatutaris. Es requereixen molts recursos econòmics per a una Catalunya que ha passat de sis a set milions i mig. Uns recursos econòmics que el nou sistema de finançament haurà de garantir perquè Catalunya pugui assegurar-se la demanda social que té i seguir sent un dels motors d'Espanya.

Una altra reflexió sobre el text jurídic que van tractar a la jornada, a la seu del carrer Avinyó, i que va ser fruit de la intervenció d'un destacat assistent va ser que: "sovint els textos normatius van per darrera de la societat. El nou Estatut d'Autonomia, en el cas de les polítiques de joventut, en part va legitimar la feina que s'ha estat duent a terme durant els darrers anys en matèria de joventut".

Per finalitzar aquest apartat es recorda la importància que té el nou text estatutari en els aspectes de la vida quotidiana dels ciutadans de Catalunya. I, en el cas de les polítiques de joventut, es pot afirmar que els reptes que es tenen per endavant estan recollits al text jurídic i que són una guia per treballar per la Catalunya social que tothom necessita.

5. Elements emergents de les polítiques de joventut

5.1 Per què es parla d'elements emergents?

Actualment, des dels diferents plans de joventut s'estan treballant polítiques adreçades als joves que, amb menor o major intensitat, recullen objectius focalitzats en les següents matèries: educació, treball, habitatge, salut, cultura, mobilitat, suport al moviment associatiu i la participació.

En línies generals hi ha un consens en la idea de prioritzar les polítiques d'emancipació i participació dels joves. Tot i que es pot afirmar que les regidories de joventut a Catalunya desenvolupen accions i activitats destinades a l'àmbit de l'oci juvenil, moltes institucions estan fent un esforç tècnic i pressupostari per treballar accions sobre l'habitatge, el treball i el foment de la participació.

El que es pretén en aquestes línies és fer una aposta per millorar les possibilitats de desenvolupament social i econòmic dels joves a Catalunya. Per aquest motiu s'han de posar sobre la taula noves accions per fer front a les noves demandes socials dels joves. Aquestes noves demandes es denominaran *elements emergents*.

Aquests elements emergents són conseqüència directa de la globalització, un fenomen que apropa la realitat internacional, europea i mediterrània al dia a dia dels ciutadans catalans. És cert que moltes de les noves oportunitats per als joves del segle XXI passaran per fer una progressiva aposta per la formació, la mobilitat internacional i la gestió de noves realitats socials i econòmiques derivades de la globalització. Així doncs, aquesta nova realitat requereix un gran esforç de capacitació de les noves generacions.

89

Fruit d'aquesta realitat global sorgeixen necessitats que ja fa un temps que es manifesten a la nostra societat. Uns elements emergents on les polítiques de joventut hi tenen un paper cabdal, ja que afecten principalment al present i futur de la joventut. Es creu que la resposta més eficaç que es pot donar és a través de l'articulació d'accions per fomentar l'accés a les noves tecnologies, el coneixement d'idiomes, la mobilitat internacional, la comunicació intercultural i també treballar les polítiques de joventut des del món rural.

Per gestionar aquestes noves situacions s'ha de creure en accions i metodologies de treball que tinguin en compte les noves tecnologies en la comunicació global i el llenguatge dels joves, treballar des d'una perspectiva internacional fomentant activitats de mobilitat i formació multilingües, treballar espais de coneixement i de relació multicultural i treure profit de les diferents realitats territorials que viuen els joves.

5.2 Nous i renovats camps de treball de les polítiques de joventut

5.2.1 Els joves i la realitat multicultural

La immigració dels últims anys a Catalunya és un dels elements que té una implicació demogràfica i social més directa entre els joves de les nostres viles i ciutats. Els locals d'oci, les escoles, els amics, els nous usos culturals, la convivència són espais habituals de trobada entre els joves catalans i els nouvinguts.

Les societats del segle XXI dibuixen una realitat multicultural que s'ha de viure com una oportunitat. Les societats que tinguin la capacitat d'aprofitar el potencial de la seva diversitat cultural tindran més a prop les oportunitats que genera la societat global, i els joves n'han de ser i són protagonistes de primera línia.

Com abans s'ha dit, els qui millor poden treure profit a curt termini de les vivències i l'aprenentatge que suposa viure en diversitat són els joves. El protagonisme dels joves envers la immigració no és motivat només per una qüestió generacional, sinó per una realitat sociològica on la població immigrant és principalment jove i representa un tant per cent elevat entre la població. Un percentatge molt més elevat si es compara amb altres trams de la població.

90 Aquesta realitat sociològica interna va directament lligada als reptes de cohesió social i de competitivitat que es tenen per endavant. Dit d'una altra manera, es pot afirmar que es necessita un capital humà que tingui habilitats per desenvolupar-se en aquest nou paradigma global, i sens dubtes, alguns dels elements estratègics en aquest context són una formació adaptada, el coneixement d'idiomes i saber aprofitar la realitat intercultural de l'entorn.

A continuació es fa una relació d'algunes de les dades que es tenen sobre joventut i immigració:

La majoria de la població estrangera de Catalunya és jove (gairebé el 33% dels immigrants són joves).

Principalment, són joves d'origen llatinoamericà i africà.

Entre la població juvenil de Catalunya, els joves d'origen immigrant representen gairebé un 20%, una xifra que en els últims anys ha experimentat un creixement constant.

La realitat multicultural és més evident entre la població jove.

Aquestes dades s'han de recordar perquè són producte de la realitat catalana més immediata. I és per aquest motiu que des de l'Administració s'està treballant per la cohesió social del país.

Actualment, les administracions a Catalunya han anat desenvolupant diferents serveis d'acollida, que han fet que l'arribada d'altres quotes d'immigració no tingués l'impacte que ha tingut a altres països europeus. Aquests serveis d'acollida –que, a curt termini, s'estan consolidant en el sistema– es poden resumir a facilitar als ciutadans nous atenció sanitària, accés a l'escola i assistència social bàsica igual que qualsevol ciutadà. Però cal remarcar que, tanmateix, no s'ha aconseguit un altre aspecte que va més enllà de l'acollida, com és la socialització dels immigrants.

Unes de les accions que es proposen des d'aquesta publicació és generar accions que treballin la comunicació intercultural entre els joves. Hi ha quatre elements estratègics importants per les polítiques de joventut. El primer, que és general, és garantir que l'augment demogràfic no lesioni l'Estat de benestar i els serveis. La resta, més propers a les polítiques de joventut, són l'educació per la diversitat, la implicació de la nova immigració a les xarxes socials juvenils de la societat d'acollida i generar punts de trobada.

L'explicació se centrarà en l'últim element referent a la necessitat de treballar punts de trobada entre joves de diferents orígens culturals, també denominats *espais joves interculturals*. L'objectiu d'aquesta aposta ha de ser que es puguin relacionar en condicions d'igualtat en múltiples escenaris més enllà de l'escola. Les fórmules que es proposen són diverses en funció de la realitat territorial.

91

S'ha de fer una matisació, i és que quan es parla en aquest cas del concepte *espais joves interculturals* no es fa referència a un espai físic, sinó d'un projecte de trobada i diàleg. Una experiència pilot interessant d'espais joves interculturals es va desenvolupar a Catalunya l'any 2006 a 36 municipis. Entre les experiències desenvolupades se'n podrien citar algunes com:

El projecte "Tothom suma.nit intercultural" a Esparreguera; l'experiència "Joves del món, joves del Segrià", que va formar agents d'acollida per dinamitzar els espais; o el projecte "T'acompanyo?", a Granollers, que va organitzar tallers d'esports, culturals i d'informació i orientació en tots els centres cívics dels barris de la ciutat.

Dins d'aquesta prova pilot també es poden prendre com experiències unes altres propostes originals com el projecte audiovisual a Mataró "Creajove" o la peculiar "Olimpíada dels ausetans", a la comarca d'Osona.

Aquestes iniciatives van permetre desenvolupar treballs comunitaris entre joves catalans i joves immigrants en un espai fora de l'àmbit escolar.

Per finalitzar aquest punt només cal afegir que els nouvinguts cada cop són més presents a les ciutats i als pobles i formen part de l'escenari per on ens movem a diari. Tots hi vénen a treballar, confiant que les seves condicions de vida i la dels seus fills milloraran amb el temps, i així acostuma a ser. Les segones i terceres generacions de nouvinguts són els beneficiaris més directes del tomb que ha donat l'existència d'aquestes famílies i és a les seves mans, en bona part, consolidar els projectes de vida.

És evident que la diferència cultural del corrent migratori actual requereix un procés d'adaptació a dues bandes: per part de la societat receptora i per part de la població immigrada. Aquest esforç es simplificarà si s'aconsegueixen crear punts de trobada on es donin les condicions necessàries per a la lliure circulació d'idees i experiències. La pedagogia activa, del respecte a la diversitat i contra el racisme envers tota la població, ha de ser liderada especialment pels joves.

92

L'escola és un element clau per consolidar aquestes habilitats, però el repte és mantenir la cohesió d'aquests grups fora de l'aula, facilitar que es continuïn relacionant més enllà de l'escola i no es creïn etnogrups. La trobada entre joves de diferent procedència cultural és un fet inevitable i del tot recomanable com a antídoto contra els raonaments i les actituds xenòfobes.

Dit d'una altra manera, les activitats que tinguin com objectiu generar la interrelació dels joves de diferents procedències culturals més enllà de l'àmbit de l'escola o de la feina, a través d'activitats esportives, actes culturals, tallers, exposicions o concerts, i si a més disposen de la complicitat de les associacions i col·lectius locals, estaran contribuint a la integració dels joves nous en una societat més justa i igualitària. Una proposta per enriquir el coneixement mutu entre els joves d'aquí i els nous.

5.2.2 Les noves tecnologies

Quan s'analitza el fenomen "noves tecnologies i joves" sempre es troben les dues cares de la moneda. La cara assenyala que els joves que han nascut amb un portàtil sota el braç semblen ser més intel·ligents, ràpids, curiosos; accepten amb més facilitat la diversitat i també tenen més nivell d'autoestima. La creu ens indica que perden la seva capacitat d'atenció, estan estressats, són més cruels i individualistes. Nosaltres ens inclinem per la tesi del llibre de *Generació Einstein* (BOSCHMA, 2008) que descriu uns nens i joves més llestos, més ràpids i més sociables.

També totes les dades apunten que l'anomenada *fractura digital* o *tecnològica* és menys present entre els joves. Les generacions nascudes a països amb economies desenvolupades han après una forma de viure en les TIC, de relacionar-se, de treballar i sobretot d'accés a la informació.

Unes altres conclusions que es poden extreure i confirmar d'aquesta realitat tecnològica és que l'accés a les noves tecnologies quantitativament, avui està present a l'agenda de totes les polítiques públiques de tots els nivells de l'Administració.

En aquest punt, és important recordar que moltes iniciatives educatives no formals adreçades a apropar les noves tecnologies als joves van començar amb el treball comunitari amb ells.

Es pot recordar com els primers espais d'accés a Internet, les primeres pàgines webs institucionals o la presentació de nous productes de comunicació, van ser introduïts per les regidories de joventut de molts municipis del país. La majoria de vegades, aquestes accions es van portar a terme com a conseqüència de la connexió generacional dels treballadors de les àrees de joventut i de la demanda directa de les noves tecnologies.

93

L'objectiu, fa uns anys, era donar accés a la xarxa i a les TIC al màxim de joves possible. Actualment, aquest espais han d'anar a més, i el repte és donar i compartir espai a la xarxa per desenvolupar noves accions adreçades als joves. Un exemple són els portals web des d'on es donen serveis d'informació i accés a serveis.

Passats aquests inicis ara s'obren noves possibilitats, atenent als punts de referència per a la comunicació, recepció d'informació i d'oci entre els joves que són la xarxa d'Internet, els telèfons mòbil, web.2, MP4 i les diferents eines que s'implanten a molta velocitat. Tanta, que potser durant la publicació d'aquestes lletres estigui naixent una nova eina de comunicació virtual. S'ha de remarcar que aquest aspecte i les seves perspectives de futur està molt ben desenvolupat al capítol dedicat a noves formes de comunicació amb els joves.

Unes de les experiències de referència de les noves tecnologies aplicades al treball comunitari es troba al centre Citilab-Cornellà (2008). Aquest Centre de referència, com diu la seva pàgina web, és un espai orientat a activar i estendre la capacitat creativa i innovadora en tecnologia d'emprenedors, empreses, de ciutadans de la societat de la informació i el coneixement. El projecte de Citilab-Cornellà és un agitador social de projectes relacionats amb Internet i la societat. Com s'expressa en la seva presentació corporativa, es fa una atenció especial a treballar en l'evolució de nous espais, conceptes i metodologies relacionades amb l'impuls de la societat de la informació i la nova economia com els telecentres, *living labs* i *e-learning*.

5.2.3 La mobilitat i el multilingüisme

Es pot afirmar que el coneixement o no de més d'un idioma avui representa una veritable fractura social que anirà creixent progressivament en funció del pes que la competitivitat internacional tingui en el nostre teixit productiu.

Fins ara, l'ensenyament obligatori no ha pogut proveir els alumnes d'un nivell d'idiomes efectiu, i ha deixat aquesta formació a l'abast dels que es podien costejar una escola privada d'idiomes. Aquest fet pot portar a situacions com les de tenir la taxa més alta d'universitaris de la història del país que no poden treballar dins d'un marc econòmic i de coneixements internacionals a causa de la falta del domini d'idiomes.

94 S'ha de dir, però, que aquesta tendència té indicadors de canvi a tenir en compte. Un dels principals revulsius ve per la participació d'Espanya al denominat *Espai Educatiu Europeu*, que pretén igualar la formació i, per extensió, les titulacions dins de la UE. Això també implica el coneixement de l'anglès i la formació multilingüe.

Un altre indicador important de futur, en el cas de Catalunya, és l'estratègia del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya amb el desenvolupament del Pla d'Impuls de l'Aprenentatge de l'Anglès (2007), que té com a objectiu aconseguir que l'any 2015 més de 700.000 alumnes d'ESO, batxillerat i FP tinguin un nivell competitiu de l'anglès. També dins d'aquesta voluntat es pot destacar l'increment d'instal·lacions i l'augment de les places a les escoles oficials d'idiomes.

No obstant, seria un error pensar que aquest element depèn només del sistema educatiu. Tot i que és el pilar fonamental per consolidar l'objectiu, no és l'únic. Un exemple que il·lustra aquesta afirmació es trobaria als països on el multilingüisme és una realitat i on les seves televisions no doblen les pel·lícules, els dibuixos, les sèries de moda. Aquesta és una fita difícil d'assolir a Catalunya, atenent al programa d'objectius dels mitjans de comunicació privats estatals i dels interessos de la indústria del doblatge en castellà i català.

Es feia referència abans a l'existència d'altres elements fora de l'educació reglada que poden ajudar a millorar les capacitats idiomàtiques dels infants i joves. Un d'aquests elements estratègics de futur de les polítiques de joventut és ajudar a estendre la mobilitat internacional.

L'entrada d'Espanya a l'Espai Europeu ha permès participar en l'estratègia del "patrimoni europeu" i de les seves polítiques per promocionar la ciutadania europea. Fruit d'aquesta política comunitària molts joves, a diferència de generacions anteriors de la història del nostre país, han pogut estudiar i treballar a l'estranger durant els últims anys.

Programes europeus com *Erasmus* que han fet vint anys d'experiència, i altres programes com *Comet*, *Petra*, *Lingua*, *Joventut*, *Tempus*, *Leonardo*, *Sòcrates*, *Alfa*, *Eures*, *Europa*

en acció i *Youth Start*, entre d'altres, han estat instruments per poder executar aquesta mobilitat.

Aquesta experiència vital per a la formació d'una generació que ha de liderar els nous reptes de la societat internacional encara no ha arribat a les quotes que serien necessàries. Tornant a l'exemple anterior del programa *Erasmus*, les xifres diuen que tot i l'impacte positiu només ha arribat a l'1% dels estudiants universitàries europeus, a causa de –possiblement– la reduïda quantitat de recursos per a finançar-lo.

95

Resumint, des d'aquesta publicació es defensa que la mobilitat internacional és un element essencial de les polítiques de joventut i que ha d'estar basada en tres línies de treball:

- Posar els recursos i establir els serveis de xarxa necessaris per facilitar que els joves es moguin internacionalment per superar els obstacles existents. L'accés a la mobilitat internacional ha de formar part del seu procés de formació formal i no formal.
- Educar en el sentit que la mobilitat internacional és un element de competitivitat i de foment del progrés econòmic i de creació d'ocupació per tal que els joves investigadors, inventors, artistes, empresaris i treballadors tinguin espais per poder moure's internacionalment.
- Establir la relació entre la mobilitat internacional temporal o permanent, i el coneixement i domini de llengües estrangeres. Prioritàriament es pot promoure el coneixement de l'anglès com a llengua preponderant en les relacions internacionals. Tot i així, no s'hi poden excloure l'àrab, el xinès o el francès, tenint en compte el gran nombre de persones que els parlen.

Per acabar, es voldria aprofitar aquest apartat per apostar per la creació del Centre Europeu de la Joventut al sud d'Europa. Actualment, hi ha dos centres europeus de la Joventut (CEJ), a Estrasburg i Budapest. Aquests centres són estructures permanents encarregades de posar en marxa la política i el programa del Consell d'Europa en matèria de joventut.

Tal com diu la pàgina web del Consell d'Europa (2008), els CEJ són centres internacionals de formació, de reunió i d'educació que acullen la majoria de les activitats portades en el sector de la joventut. Ofereixen un marc de treball propici i flexible de celebració

d'activitats internacionals, i disposen de sales de reunions equipades per a la interpretació simultània, de centres d'informació, així com d'instal·lacions audiovisuals i informàtiques.

Amb la construcció d'aquest nou equipament es pretendria crear un centre de referència per donar suport a la mobilitat internacional dels joves catalans i de les seves entitats i organismes que treballen per a la joventut arreu del món.

96

5.2.4 Els joves i el món rural

Si el nombre de joves pot semblar baix i amb perspectives de no pujar demogràficament, en l'espai rural català aquesta previsió està present a la majoria dels 948 municipis.

Però, davant d'aquesta previsió és interessant destacar alguns marcs de treball envers els joves que viuen en petites poblacions tenen hàbits socials i d'oci de grans poblacions. El que es va evidenciar, fa tres anys, al fòrum dedicat a la Joventut i el Món Rural, organitzat a la Universitat de Lleida amb la col·laboració de la delegació de la Secretaria de Joventut a les comarques lleidatanes, és l'existència de diverses iniciatives relacionades amb els joves al medi rural que aportaven fórmules, models i mètodes específics per generar oportunitats i aprofitar les fortaleses.

Les fortaleses destacades del món rural van ser les següents:

- El capital humà és el més preparat de la història;
- Hi ha un gran potencial a la indústria agroalimentària;
- Les infraestructures avui permeten que moltes zones rurals siguin més accessibles que abans;
- L'existència d'un sòlid teixit veïnal i un medi natural molt ric.

Un altre aspecte interessant de les jornades va ser la presentació d'un llistat de "bones pràctiques" a seguir. Bàsicament, les accions que es van suggerir per a facilitar l'emancipació dels joves es van centrar en tres àmbits: en el suport als joves agricultors per a la millora de l'eficiència de les explotacions agrícoles i la indústria agroalimentària; en la diversificació dels sectors econòmics als territoris; i en l'accés a l'habitatge.

Algunes experiències molt significatives van ser la borsa interterritorial de treball del Consell Comarcal de l'Alt Urgell, la cooperativa jove de serveis de Riudaura, a la Garrotxa, a més de les experiències de cooperatives ja conegudes.

Un altre punt que es va tractar van ser les noves tecnologies de la informació. Actualment, les TIC són una eina clau per fomentar el teletreball i noves oportunitats de desenvolupament econòmic. Una experiència interessant és la que va protagonitzar el projecte de "Tèrmens wireless", que permet l'accés lliure a Internet a tot aquest poble de la comarca de La Noguera.

97

Dins de la temàtica de foment de la participació dels joves s'hi van veure diferents iniciatives per tal de consolidar les xarxes comunitàries en l'àmbit local i intercomarcal. Van destacar els projectes de la coordinadora rural catalana amb seu al Solsonès, el projecte de dinamització de joves del Pallars "Veus" i el projecte "El Quadart" de l'Alt Empordà o "ARTIXOC", que dinamitza propostes juvenils artístiques entre els joves del Pallars Sobirà.

La conclusió del seminari va ser que, atenent a la realitat del món rural català, s'han d'abordar les necessitats dels joves amb fórmules que apostin per la millora de la qualitat dels serveis, la igualtat d'accés als recursos i el foment de la participació dels joves com a element clau per a l'evolució del món rural.

Tenint en compte la gran quantitat de municipis situats en medis rurals a Catalunya i la importància de donar facilitats als joves, seria interessant potenciar un programa adreçat a desenvolupar projectes en aquest àmbit.

A tall de conclusió, es pot afirmar que hi ha un consens que faci possible el desenvolupament del projecte de vida dels joves a través d'una formació adient, l'accés al treball i a un habitatge digne. També ressaltar que calen fomentar accions perquè els joves puguin participar d'una manera més plena en la societat que els envolta, visquin on visquin.

No obstant, s'ha de tenir present la inclusió en l'agenda de les polítiques de joventut d'accions per atendre noves situacions derivades de la globalització. Aquestes noves situacions necessiten una atenció superior i s'han de tractar amb nous programes adreçats al coneixement de la comunicació intercultural i lluitar contra el racisme, treballar la comunicació amb els joves a través de les noves tecnologies, augmentar

l'índex de la mobilitat internacional dels joves, la formació multilingüe i prestar més atenció als joves del món rural que porten a terme iniciatives socioeconòmiques al territori.

6. Cap a una llei de polítiques de joventut

98 En aquest apartat es vol tractar la necessitat que Catalunya tingui una llei de polítiques de joventut i de la importància que la futura legislació sigui un text comprensible i doni el missatge que les institucions públiques treballaran per resoldre els seus problemes.

Catalunya no disposa d'una llei de polítiques de joventut, matèria de la qual en té competència exclusiva des de 1979 i que, després de 30 anys d'autonomia, segueix sense legislar.

Com podeu consultar a l'apartat que parla dels joves, el nou Estatut d'Autonomia de Catalunya (Estatut, 2006) recull un catàleg molt ampli de les temàtiques que més incideixen en el dia a dia dels joves. Aquesta afirmació es desprèn de la lectura transversal de l'Estatut d'Autonomia, on es troben molts elements estratègics per al futur de les polítiques de joventut en matèria educativa, d'universitat i de recerca, de salut, cultura, drets dels menors a una atenció integral, la participació, relacions amb Europa, accés a l'habitatge i ocupació, informació que es recull en els articles 40.4 i 142 (Estatut d'Autonomia de Catalunya, 2006).

Cal recordar que l'art. 40.4 diu: "Els poders públics han de promoure polítiques públiques que afavoreixin l'emancipació dels joves per facilitar-los l'accés al món laboral i a l'habitatge per tal que puguin desenvolupar llur propi projecte de vida i participar en igualtat de drets i deures en la vida social i cultural" (Estatut d'Autonomia de Catalunya, 2006).

L'article 142 (Estatut d'Autonomia de Catalunya, 2006) estableix en l'apartat primer que: "Correspon a la Generalitat la competència exclusiva en matèria de joventut, que inclou en tot cas: a) El disseny, l'aplicació i l'avaluació de polítiques, plans i programes destinats a la joventut. b) La promoció de l'associacionisme juvenil, de les iniciatives de participació de la gent jove, de la mobilitat internacional i del turisme juvenil. c) La regulació, la gestió, la intervenció i la policia administrativa d'activitats i instal·lacions destinades a la joventut."

I en l'apartat segon que diu que: "Correspon a la Generalitat la subscripció d'acords amb entitats internacionals i la participació en col·laboració amb l'Estat o de manera autònoma, si ho permet la normativa de l'entitat corresponent, i en tot cas la tramitació de documents atorgats per entitats internacionals que afectin persones, instal·lacions o entitats amb residència a Catalunya, que respectin la legislació de l'Estat"(Estatut d'Autonomia de Catalunya, 2006).

Es pot afirmar que una nova llei de polítiques de joventut ajudaria a consolidar el petit canvi de model que s'ha produït a les polítiques de joventut durant els últims anys i que ha suposat un augment considerable de recursos econòmics als plans locals de joventut i a les noves entitats juvenils.

99

Segons una llei progressista de polítiques de joventut hauria de complir els cinc objectius bàsics següents:

1. **Aclarir els òrgans de gestió i coordinació de les polítiques de joventut a Catalunya.** Aquest fet implicaria reconèixer la tasca del món municipal atenent a la seva proximitat i el paper subsidiari que desenvolupa en l'articulació de serveis a la joventut. A més a més, dins de l'àmbit local, seria adient establir un marc de finançament i de relació entre les diferents administracions que articulen polítiques al país.
2. **Definir i estructurar les polítiques de joventut,** tenint present el foment de la justícia social, la igualtat d'oportunitats i les accions encaminades cap a l'emancipació dels joves, a partir de les polítiques d'educació, treball i habitatge del Govern, i la potenciació dels eixos del Pla Nacional de Polítiques de Joventut. Com a referent més proper es troba la Llei aragonesa de Joventut (2007), que recull un catàleg interessant i clar d'accions. Els sectors d'intervenció de les polítiques de joventut haurien de ser com a mínim: l'educació, el treball, l'habitatge, la salut, la cultura, la mobilitat, el suport al moviment associatiu i la participació.
3. **Apostar pel foment d'una xarxa bàsica d'equipaments,** de serveis i recursos pels joves, de qualitat i segurs.
4. **Estructurar i dignificar el sector professional dels tècnics de joventut.**
5. **Potenciar elements de coneixement de la joventut catalana** a través de l'Observatori de la Joventut de Catalunya.

Aquest cinc elements serien unes bases sòlides per desenvolupar una llei de polítiques de joventut que, sens dubte, seria el compromís més ferm que la societat catalana ha pres mai amb els joves.

7. Bibliografia

BOSCHMA, J. (2008). "Generación Einstein". Ediciones Gestión, 2000

Pep MONTES i SALA (2008). "Polítiques locals de joventut" Criteris, eines i recursos. Col·lecció Estudis. Sèrie Igualtat i Ciutadania. Diputació de Barcelona

CASTIÑEIRA, A, i altres (2002). "Llibre Blanc del tercer sector cívico-social". Centre d'Estudis de Temes Contemporanis. Departament de la Presidència i de Benestar i Família de la Generalitat de Catalunya. Disponible a: <http://www.enredalicante.org/documentos/resumen_libro_blanco_3er_sector_cat.pdf>. [22 de setembre de 2008].

Centre Citilab - Cornellà (2008). Disponible a <<http://www.citilab.eu/inici/>>. [22 de setembre de 2008].

Centres Europeus per a la Joventut (CEJ), 2008. Disponible a <<http://www.eycb.coe.int/eycbwwwroot/index.asp?language=eng&url=/eycbwwwroot/eng/eyc.asp>>. [22 de setembre de 2008].

Estatut d'Autonomia de Catalunya (2006), llei referendada per la ciutadania de Catalunya el 18 de juny de 2006. Disponible a: <<http://www.gencat.cat/generalitat/cat/estatut/>>. [22 de setembre de 2008].

INJUVE, Instituto de la Juventud. Ministerio de Igualdad, Gobierno de España (2008). Disponible a: <<http://www.injuve.migualdad.es/injuve/portal.portal.action>>. [22 setembre 2008].

Ley 3/2007 de 21 de marzo, de Juventud de Aragón, núm. 1052. Boletín Oficial de Aragón, núm. 41. Publicat el 9 de abril de 2007. Disponible a <http://www.cermiaragon.org/attachments/law_file_283_0.pdf>. [22 de setembre de 2008].

LLOPART, I. i SERRACANT, P. (2004) "Debats i Lectures sobre polítiques de joventut". Col·lecció de Guies Pràctiques Sinergia 7. Secretaria de Joventut, Departament de la Presidència de la Generalitat de Catalunya. Disponible a: <<http://www20.gencat.cat/docs/Joventut/Documents/Arxiu/sinergia7.pdf>>. [22 de setembre de 2008].

Ministerio de Igualdad, Gobierno de España (2008). Disponible a <<http://www.migualdad.es/>> [22 setembre 2008].

Oficina del Pla Jove de l'Àrea d'Igualtat i Ciutadania de la Diputació de Barcelona (2005-2007). Pla Jove 2005-2007. Pla director de Joventut. En línia, disponible a <<http://www.diba.es/plajove/fitxers/pdj200507.pdf>> [22 setembre 2008].

Organització de les Nacions Unides (UN en anglès, 2007). "World Youth Report". Disponible a <<http://www.un.org/esa/socdev/unyin/wyr07.htm>> [22 de setembre 2008].

Pla d'Impuls de l'Aprenentatge de l'Anglès (2007). Departament d'Educació, Generalitat de Catalunya. Disponible a: <http://www10.gencat.net/gencat/binaris/20070525_plaangles_tcm32-58057.pdf>. [22 de setembre de 2008].

Secretaria de Joventut de la Generalitat de Catalunya (2007-2010). "Llibre del Pla Nacional de Joventut de Catalunya (2007-2010). Objectius 2010". Disponible a: <<http://www20.gencat.cat/docs/Joventut/Documents/Arxiu/pnj3.pdf>> [22 setembre 2008].

Secretaria de Joventut, Generalitat de Catalunya (2008). Disponible a < <http://www20.gencat.cat/portal/site/Joventut>>. [22 setembre 2008].

SERRANO i BLANQUER, J. i altres (2002). "186 propostes per a l'associacionisme juvenil per una democràcia participativa". Col·lecció "Xarxa Jove", núm. 2. Consell Nacional de la Joventut de Catalunya. Disponible a: <<http://www.cnjc.cat/cat/documents/docs/186propostes.pdf>>. [22 de setembre 2008].